

SAMARALI VA SAMARASIZ INVESTITSIYALARNI FARQLASH

Qodirov Farrux Ergash o'g'li

Matematika va ta'limda axborot texnologiyasi kafedrasi mudiri

Abdumurodova Sitora Mansur qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti pedagogika

nazariyasi va tarixi yo'nalish

1-kurs magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15392946>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 05-May 2025 yil

Ma'qullandi: 10-May 2025 yil

Nashr qilindi: 13-May 2025 yil

KEYWORDS

Investitsiyalar, Samarali investitsiyalar, diversifikatsiya, yaxshi riskni boshqarish, barqarorlik va uzluksizlik, samarasiz investitsiyalar, past daromad yoki zarar keltiradigan investitsiyalar, investitsiya strategiyalarini tanlashda e'tibor berish kerak bo'lgan asosiy omillar.

ABSTRACT

Ushbu maqolada samarali va samarasiz investitsiyalarni farqlash va ularning omillari hamda asosiy kriteriyalari haqida ma'lumot berilgan

Investitsiyalar — bu pul mablag'larini ma'lum bir maqsadga erishish uchun kiritish jarayoni bo'lib, bu jarayon turli xil risklar va foydalar bilan bog'liq. Samarali va samarasiz investitsiyalarni farqlash, investorlar uchun to'g'ri qarorlarni qabul qilishda muhim ahamiyatga ega. Investitsiya dunyosida, samarali va samarasiz investitsiyalarni farqlash, investorlar uchun muvaffaqiyatli portfel yaratish va risklarni boshqarish uchun muhim ahamiyatga ega. Samarali investitsiyalar yuqori daromad keltirishi va uzoq muddatda muvaffaqiyatli bo'lishi mumkin, samarasiz investitsiyalar esa xatarni oshirishi va iqtisodiy yo'qotishlarga olib kelishi mumkin. Ushbu maqolada samarali va samarasiz investitsiyalarni qanday farqlash mumkinligi haqida batafsil tushuncha beriladi.

Samarali investitsiyalar — bu investorning moliyaviy maqsadlariga erishish uchun kiritgan kapitali optimal tarzda ishlatilgan investitsiyalar hisoblanadi. Samarali investitsiya odatda yuqori daromad, o'z vaqtida qaytish yoki maqsadga muvofiq natijalarga olib keladi. Samarali investitsiyaning bir nechta asosiy belgilari mavjud:

Yuqori daromad olish potentsiali: Samarali investitsiyalar, aksariyat hollarda, kapitalning yuqori daromadini keltirib chiqaradi. Bu o'zgaruvchan bozor sharoitlariga qarshi turishga imkon beradi. Yuqori rentabellik, samarali investitsiyalar rentabellikni ta'minlaydi, ya'ni ular investorning boshlang'ich kapitaliga nisbatan yuqori daromad keltiradi. Bu aksiyalar, obligatsiyalar yoki ko'chmas mulk kabi investitsiya turlari bo'lishi mumkin.

Diversifikatsiya. Samarali investitsiyalar ko'pincha diversifikatsiya asosida bo'ladi, ya'ni turli xil aktivlarga tarqatish orqali risklar kamaytiriladi. Samarali portfelni tashkil etishda diversifikatsiya (turli xil aktivlarga sarmoya kiritish) muhim ahamiyatga ega. Bu usul riskni kamaytirishga yordam beradi, chunki bozorning turli sektorlari va aktivlar o'zaro bog'liq emas.

Maqsadli Strategiya, samarali investitsiyalar uchun aniq va o'z vaqtida ishlab chiqilgan strategiya talab etiladi. Investorlar o'zlarining investitsiya maqsadlari va risk qarashlariga mos ravishda qarorlar qabul qiladilar.

Boshqarish va Monitoring: Samarali investitsiyalar doimiy ravishda kuzatib boriladi va zaruriyatga qarab boshqariladi. Samarali investitsiyalarni tahlil qilish va qayta baholash o'tkazish samarali portfelni saqlash uchun zarurdir.

Yaxshi riskni boshqarish. Samarali investitsiyalar odatda yaxshi riskni boshqarish strategiyasiga asoslanadi. Investorlar samarali investitsiyalarni tanlashda tahlil va prognozlariga asoslanadilar.

Barqarorlik va uzluksizlik. Samarali investitsiyalar bozorning o'zgarishlariga qarshi chidamliligiga ega bo'lib, barqaror daromad olish imkoniyatini beradi.

Misollar:

- Aktsiyalar bozorida uzoq muddatli sarmoyalar
- Boshqa muassasalarga yoki real mulkka sarmoya kiritish

Samarasiz investitsiyalar — bu kiritilgan kapital o'z vaqtida qaytmaydigan yoki zarar keltiradigan investitsiyalar bo'lib, bu investitsiyalar qisqa muddatda foyda keltirmaydi yoki xavf-xatarni o'zida ko'paytiradi. Samarali bo'lmagan investitsiyalar quyidagi belgilar bilan ajralib turadi:

- Past daromad yoki zarar keltiradigan investitsiyalar: Samarali bo'lmagan investitsiyalar, ko'pincha, investorlar uchun foyda keltirmaydi, hatto kapitalning bir qismini yo'qotishiga olib kelishi mumkin.
- Yuqori xavf: Bunday investitsiyalar yuqori riskka ega va ko'pincha kelajakdagi natijalarni bashorat qilish qiyin. Investorlar ma'lum bir aktivlarga sarmoya kiritish bilan katta zarar ko'rishlari mumkin.
- Noto'g'ri tahlil: Samarali bo'lmagan investitsiyalar ko'pincha noto'g'ri tahlil yoki ma'lumotlar yetishmasligi tufayli sodir bo'ladi. Bu, o'z navbatida, yomon qarorlar qabul qilishga olib keladi.
- Bozor sharoitlariga nisbatan moslashuvchan emas: Samarali bo'lmagan investitsiyalar bozor o'zgarishlariga moslashmaydi, bu esa ularni barqarorlikka erisha olmaydi.

Misollar:

- Sog'liqni saqlash sektoridagi kompaniyalarga yoki startaplarga sarmoya kiritish (agar noto'g'ri tanlangan bo'lsa)
- Bozor o'zgarishlari va inflatsiya tahdidi ostida bo'lgan davlat obligatsiyalari

Investitsiya Strategiyalarini Tanlashda E'tibor Berish Kerak Bo'lgan Asosiy Omillar. Samarali va samarasiz investitsiyalarni ajratishda quyidagi omillarni hisobga olish muhimdir: Samarali investitsiyalarni aniqlash uchun risklarni to'g'ri boshqarish zarur. Samarali investitsiyalar uchun risklarni boshqarishning bir necha usullari mavjud:

- Portfel Diversifikatsiyasi: Samarali investitsiyalarni bir nechta sektorlarga yoki aktivlarga taqsimlash risklarni pasaytiradi va bir sektordagi yo'qotishlarni boshqa sektorlardan olingan daromad bilan qoplash imkonini beradi.
- Riskni baholash va monitoring qilish: Investitsiyalarni muntazam ravishda baholash va o'zgartirishlar kiritish zarur. Samarali investitsiyalarni vaqt-vaqti bilan tahlil qilish va bozordagi o'zgarishlarga moslashtirish kerak.
- Risk boshqaruvi: Samarali investitsiyalar yaxshi risk boshqarish strategiyasiga asoslanadi. Bu esa investitsiya qilishdan oldin bozorni o'rganish va tahlil qilishni anglatadi.
- Uzun muddatli yondashuv: Samarali investitsiyalarni uzoq muddatli strategiya asosida amalga oshirish ko'pincha yuqori daromad keltiradi. Qisqa muddatli qarorlar ko'pincha sezilarli xatarlarga olib kelishi mumkin.
- Diversifikatsiya: Barcha sarmoyani bir yo'nalishga qo'yishdan ko'ra, uni bir nechta aktivlarga taqsimlash samarali strategiya hisoblanadi. Bu riskni kamaytiradi va barqaror daromad keltiradi.
- Maqsadni aniqlash: Investitsiya qilishdan oldin maqsadlarni aniq belgilash muhimdir. Bu sizning investitsiyangizning muvaffaqiyatini o'lchashda yordam beradi.
- Bozorning o'zgaruvchanligi: Samarali investitsiyalar bozorning o'zgaruvchanligini hisobga oladi va ularni barqarorlashtirish uchun strategiyalar ishlab chiqiladi.

Xulosa. Samarali va samarasiz investitsiyalarni farqlash investorlarning moliyaviy maqsadlariga erishish uchun muhimdir. Samarali investitsiyalar yuqori daromad va barqarorlikka olib kelishi mumkin, lekin ular yaxshi tahlil va risk boshqarishni talab qiladi. Samarali va samarasiz investitsiyalarni farqlash uchun investorlar aniq strategiyalarga, risklarni boshqarishning to'g'ri usullariga va bozor tahliliga tayyor bo'lishlari kerak. Samarali investitsiyalar ko'proq vaqt va sa'y-harakatlarni talab qilsa ham, ular yuqori daromad keltirishi va investorni uzoq muddatda muvaffaqiyatga erishtirishi mumkin. Aksincha, samarasiz investitsiyalar iqtisodiy yo'qotishlarga olib kelishi va risklarni oshirishi mumkin. Shuning uchun, investitsiya jarayonini ehtiyotkorlik bilan boshqarish va tahlil qilish samarali natijalarga olib keladi, buni amalga oshirishda muvaffaqiyat va rentabellik yuqori bo'ladi. Samarali bo'lmagan investitsiyalar esa, odatda, yuqori riskga ega bo'lib, investorlar uchun zarar keltirishi mumkin. Shu sababli, har bir investitsiya qarori ehtiyotkorlik bilan yondashuvni va yaxshi tahlilni talab qiladi

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.:

1. Жовлиева, Гульшаной. "DISTINCTIVE FEATURES OF TEACHING STUDENTS OF THE PEDAGOGICAL INSTITUTE METHODS USED IN MATHEMATICS LESSONS." Международный мультидисциплинарный журнал исследований и разработок 1.3 (2025): 96-100.
2. X.Boqiyev G.A.Jovliyeva, Aniq fanlarga ixtisoslashtirilgan maktablarda matematika fanini o'qitish texnologiyasi, xalq ta'limi, 2024/12, 79-81.
3. G. Jovliyeva, Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitishda kompetensiyaviy yondashuv usullari, Pedagog, 2023/6, 8-10.
4. Г.А. Жовлиева, Differensial tenglamalarga oid tushunchalarni o'qitishning o'ziga xosligi, Belarus international scientific research conference, 2023/6, 2023/6.
5. Gulshanoy Jovliyeva, Methodological-mathematical training of primary school teachers and duties, Pedagog, 2023/2, 166-168.

6. Mirzayeva, Shahlo Ruzmat-qizi. "The importance of studying emotional intelligence in medical students." *Journal of Innovation, Creativity and Art* (2023): 215-220
7. Dilobar Kuchkarovna Xoshimova, Talabani kreativ qobiliyatini shakllantirishda ta'lim texnologiyalaridan foydalanish (Aniq fanlarni o'qitish misolida), *Xalq ta'limi*, 2024/2, 2024/2.
8. Dilobar Kuchkarovna Xoshimova, Directional derivative and gradient of a multivariable function, *International Conference on Innovations in Applied Sciences, Education and Humanities*, 2024/1/26, 1-9.
9. Khoshimova, D. "THE USING OF EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN TEACHING EXACT SCIENCES AND FORMING THE STUDENT'S CREATIVE ABILITY." *Science and innovation 3.B1* (2024): 5-13.
10. K.Z.Negmatova I.N.Ro'zimurodov, D.K.Xoshimova, *Ehtimollik va statistika*, 2024, 156.
11. Khoshimova. D.K, Use of pedagogical technology in explanation of the Gauss-Jordan method of solving the system of linear equations, *WEB OF SCIENTIST*, 2024/1, 50-54.
12. Raxmatov, Sherqo'Zi Olimovich. "masofaviy ta'lim dasturlarining ta'lim tizimida afzalliklari va amaliy ahamiyati (moodle, scorm, tutor dasturlari misolida)." *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences 1.11* (2021): 1263-1270.
13. Gulnoza Raxmatov Sherqo'zi Olimovich, Berdiyeva, *O'ZBEKISTON ELEKTRON SAVDO TIZIMIDA MUAMMOLAR VA TAKLIFLAR*, *Science and innovation in the education system*, 2024/4/8, 16-22.
14. Gulnoza Raxmatov Sherqo'zi Olimovich, Berdiyeva, *RAQAMLI IQTISODIYOTNING MAQSAD VA VAZIFALARI VA UNING O'ZBEKISTONDA RIVOJLANISHI*, *Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования*, 2024/4/8, 11-14.
15. Gulnoza Raxmatov Sherqo'zi Olimovich, Berdiyeva, Raimbek Muzaffarov, *ELEKTRON TIJORATNING AN'ANAVIY SAVDO TURLARI BILAN XARAKTERLI XUSUSIYATLARI*, *Инновационные исследования в современном мире: теория и практика*, 2024/4/8, 14-18.
16. Raxmatov Sherqo'zi Akbar Kodirov, Ta'lim jarayonida bulutli texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi, *Pedagogis Internatsional research*, 2023/5/15, 69.
17. Kodirov, Akbar, Gulzor Qamariddinova, and Shahnoza Eshmurodova. "O'ZBEKISTONDA MILLIY TURIZM RIVOJLANISHINI SHAKLLANTIRUVCHI IQTISODIY VA MOLIVAVIY OMILLARINI O'RGANISH." *YANGI O'ZBEKISTONDA MILLIY TURIZM ISTIQBOLLARI 1.01* (2024).
18. Akbar Kodirov, Farangiz Kenjayeva, Marjona Yusupova, *MAKTABLARDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA ANIQ FAN MAVZULARINI OTISHDA ERISHILAYOTGAN YUTUQ VA KAMCHILIKLAR*, *Инновационные исследования в современном мире: теория и практика*, 2024, 49-52.
19. Kodirov, Akbar Shuxratovich, and Muborak To'lg'in Qizi Nomozova. "MASOFAVIY TALIMDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARINING ISTIQBOLLI ASOSLARI." *Academic research in educational sciences 4.CSPU Conference 1* (2023): 753-756.
20. Kodirov, Akbar, Gulasal Ruziyeva, and Marjona Yusupova. "ELEKTRON QO'LLANMALAR YARATISHDA AUTOPLAY DASTURIDAN FOYDALANISH VA IMKONIYATLARINI TA'LIM TIZIMDA TALQIN ETISH." *Наука и технология в современном мире 3* (2024): 51-55.

21. Shuxratovich, Kodirov Akbar. "KATTA MA'LUMOT BAZALARINI PARALLEL ISHLOV BERISH USULLARINI VA MODELLARINI O'RGANISH." *Journal of new century innovations* 43 (2023): 93-95.
22. Nuriddinova, Nozima, and Dinora Norboboyeva. "CHET ELDA ALOHIDA YORDAMGA MUHTOJ BOLALARNING INKLYUZIV TA'LIMI." *Молодые ученые* 3.8 (2025): 160-165.
23. Nuriddinova, Nozima, and Dinora Norboboyeva. "O 'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA INKLYUZIV TA'LIMNING ME'YORIY-HUQUQIY BAZASI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI." *Наука и инновация* 3.8 (2025): 146-151.
24. Salimova, Marjona, and Nozima Nuriddinova. "AXBOROT TEXNOLOGIYALARI VA TABIIY ILMIY FANLARNI O'QITISHDA DOLZARB MUAMMOLAR VA ULARNI HAL QILISHNING INNOVATSION USULLARI." *Наука и инновация* 2.38 (2024): 161-164.
25. Nuriddinova, Sevinch, and Nozima Nuriddinova. "Increasing the effectiveness of learning biology lessons by means of interactive games and interactive methods." *Multidisciplinary Journal of Science and Technology* 4.7 (2024): 288-290.

